



Krönika

Margareta Norlin drog upp båtarna. Och slogs av skillnaden mellan det parisiska mörkret och det svenska.

Det vilda Dalarö

I helgen var vi ute på landet och drog upp båtar. Alldeles för sent, det har varit en hektisk höst. Det handlar om norra Roslagen, ganska öde, men närmaste grännen kommer på besök direkt. Han såg bilen åka förbi. "Det är strömvabrott", säger han. "så börja inte konstruera med propparna". Vi suckar.

Att värma upp kåken på vintern är alltid motigt, och nu är det alltså enbart vedspis och vedkaminer som gäller. Det är bara att bära ved och vatten. Som tur är har vi grävd extrabrunn, för pumpen fungerar ju inte heller utan ström.

Timmarna går medan vi får upp värmen och håller brasorna igång. Skymningen faller redan vid fyratiden, och snart är vi omvärvda av detta oerhörda mörker som bara finns på landet. Stjärnhimlen känns nära, som om den låg och tryckte mot skorstenen, och inomhus susar fotogenlamporna. Det är mycket svenskt: röd stuga, vedspis, småstrapatser, hårt jobb och skogen inpå knutarna.

När vi sitter där i köket och värmer händerna på tekopparna kommer jag att tänka på vår nyfunna vän Louise – i kulturbranschen – och hennes man Sture. De har bott i Paris hela livet, men tillbringar tre veckor varje år i sitt svenska sommarhus på Dalarö dit vi var bjudna i somras. En stor sekelskiftskåk, inte mer än 20 meter till grannen åt något håll: det kryllar av andra sommargäster och bekvämligheter.

När middagssällskapet åkt iväg och vi var kvar, tillstod Louise för mig att hon hade haft en fasans dag. Medan hon förberedde middagen, hade Sture åkt in till Stockholm i ett angeläget ärende. Det innebar att Louise hade tvingats vara ensam i två och en halv timme! Mitt ute på landet! Hon hade aldrig känt sig så ensam och övergiven i hela sitt liv.

Vi är ännu inte urbaniserade som parisare eller londonbor. Vi gör jobbet själva.

En ren desperation – eftersom hon inte visste vad hon skulle ta sig till – hade hon satt sig att skala potatis. "Jag som aldrig har skalat potatis i hela mitt liv!" utropade hon. "Men vad skulle jag göra? Jag var gratfärdig". Louise och jag stirrade på varandra. Ett svalg öppnade sig emellan oss. Inför tanken på att försöka förklara för Louise hur jag såg på den relativa ensamheten i "vildmarken" Dalarö gav jag upp. Hur skulle hon kunna begripa vårt hemman i Roslagen? Med utedass och tjärade träbåtar och klippiga kobbhar utan en människa. Och ett mått av fysiskt arbete som vida översteg potatisskalande.

Louise är kanske ett extremfall. En produkt av ett urbant liv i centrala Europa: de flesta parisare har troligen inga rötter till landsbygden på flera generationer. Men inte så extrem som vi svenskar ofta föreställer oss.

Vårt sätt att leva är inte självklart. De flesta svenskar har erfarenhet av landsbygd och fysiskt arbete som sydligare grannar inte har. Vi snickrar och målar, vi plockar svamp och bär i skogen, vi har sommarstugor i en utsträckning som är okänt utomlands, vi väver och stickar, vi fiskar och jagar, vi bakar och syltar. Och vi gör det sällan av ekonomiskt tvång. I skolan lär vi alla barn att snickra, sy och laga mat. Handens verk värderas. Vi är ännu inte urbaniserade som parisare eller londonbor. Vi gör jobbet själva.

När jag nyligen bodde i Storbritannien, fann jag till min bestörtning att det inte fanns färskjäst i affärerna. Ingen bakade eget matbröd. När jag till sist lyckades, med surdeg, utbrast vår vän Steve: "Åh, jag minns när min farmor en gång bakade bröd!" Hur exotiska måste inte Steve och Louise tycka att svenskar är.



12 november 1998

MARGARETA NORLIN

Ministrarnas och diktarnas folk

Fulbrooks perspektiv på tysk historia är för kort och för *von oben*, menar Klas Östman.

Mary Fulbrooks *Tysklands historia* är en kortfattad och välskriven grundbok i ämnet. Fast tyskarna lyser med sin frånvaro, om de inte heter Goethe eller Bismarck.. Förlaget Historiska Media har uppfattat ett behov av en grundbok på svenska om vårt stora grannlands komplicerade historia och däri har det säkert rätt. Kunskaperna om exempelvis westfaliska freden eller medeltidens tyska emigration österut är inte precis djupgående i Sverige. Undervisningen i såväl historia som i tyska har försvagats kraftigt de senaste årtiondena.

Historia

Mary Fulbrook
Tysklands historia
Ordföreläsning, 1998

Att vi vet så lite om folket i söder och dess förlutna före år 1900 har nog givit många svenskar en besaknande bild även av vårt sekel. Tredje rikets strävan efter livsrum i öst hängde intimt samman med att tyska minoriteter hade etablerat sig i så många områden där från 1100-talet och framåt. Tyska ordensriddare behärskade stora delar av Polen och Baltikum redan på 1300-talet. Och det Preussen, som så småningom skulle bli kärnan i det tyska kejsardömet mellan 1871 och 1918, dominerades politiskt av jordägare från de östliga riksdelarna.

Betydelsefulla inslag i den tyska expansionen mot öst och norr var förstås också att mängder av tyska köpmän slog sig ner i städer som Stockholm och Riga. Tyskarna spelade under hundratals år samma roll i östra och norra Europa som kineserna i dagens Sydostasien: De var



Illustration av John Tenniel, ur Punch, 31 oktober 1874.

ihågkommen. Bismarck och andra högdjur får gott om utrymme, medan westfaliska freden avhandlas alltför kortfattat.

regionens driftigaste entreprenörer. En stor del av det svenska ordförrådet inom handel och köpenskap är lånat från tyskan, medan våra militära läroend istället är franska. Vilket är bra att hålla i minnet, som korrektiv till de sorgligt vanliga fördomarna om att alla tyskar innerst inne är hopplösa militarister.

En historieskrivning som låter sig styras av dagsmodet blir snabbt passé.

I Fulbrooks skildring har det tyvärr blivit ganska lite plats för sådana intressanta aspekter av Tysklands sociala och ekonomiska historia. Hennes bok är väl koncentrerad på *high politics and high culture*. Furstar, ministrar och diktare ser ut att skiljans ensamma skapa sin värld.

Efter årtionden av marxistiska och postmodernistiska försök att

läsas som om det inte hade existerat några stora män i historien och efter allt tjuv om att historia bör skrivas underifrån, kunde man man tycka att det vore trevligt med en återgång till riktigt traditionell historia ovanifrån. Men det här blir faktiskt för myckert.

Ett annat problem är att också en milstolpe (i både svensk och tysk historia) som westfaliska freden 1648 får sparsamt med utrymme. Liksom äldre historia i allmänhet. Tiden fram till 1815 får en tredjedel av sidantalet. I förordet förklarar Fulbrook att uppbyggnaden valts därför att "vissa utvecklingslinjer förefaller viktigare än andra med tanke på aktuella frågor".

Så är det förstås. Å andra sidan kan man vara övertygad om att helt andra frågor blir aktuella imorgon. En historieskrivning som låter sig styras av dagsmodet blir snabbt passé. Somliga utvecklingslinjer som den tyska expansionen österut sträcker sig som sagt mycket längre tillbaka än två seklar. Dessutom tror jag att den bildade allmänheten som hennes bok vänder sig till är intresserad av äldre historia för dess egen skull.

Klar och redig stil

Mer eller mindre allvarliga invändningar kan alltid göras mot böcker som ska tröska igenom ett lands hela historia på 250 sidor. Ett delvis viktigt måste undviken utelämnas. Och Mary Fulbrooks stil är klar och redig, som oftast i anglosaxisk akademisk tradition. Så Historiska Media kunde ha valt en sämre bok att översätta. Frågan är om man inte också hade kunnat hitta en bättre?

KLAS ÖSTMAN

Att misstro den man tror på

Folk ska helt enkelt inte kunna förakta sina valda, skriver Lorentz Lyttkens.

Folk litat inte på politikerna konstaterar undersökning efter undersökning. Det är ett egendomligt förhållande redan av semantiska skäl. I teorin är våra politiker förtroendevalda – valda i förtroende att sköta våra gemensamma affärer. Det innebär, i teorin, att medborgarna inte litat på dem de väljer i förtroende.

Det låter som en logisk motsägelset.

Teorier som är motsägelsefulla måste förkastas i sin helhet eller delvis. Nu rymmer teorin två led: Dels att medborgarna inte litat på politikerna, dels att politiker är förtroendevalda. Bör man förkasta ett av leden eller båda?

Det första ledet bygger på en rad oberoende empiriska studier. De är uppbyggda på lite olika sätt och ger lite varierande resultat. Men i grunden berättar de samma historia. Den som vill förkasta deras resultat måste ifrågasätta en mycket stor grupp av empiriska undersökningar med räckvidd långt utanför det relevanta ämnet. Det handlar då om att misstänkliggöra metoderna. Det är knappast någon väg till framgång. Om det verkligen fanns så allvarliga metodologiska brister i samtliga undersökningar så är det skäligen underligt att forskare runt om i världen inte upptäckt dem sedan länge.

Det andra ledet är knappast en empirisk utsaga utan en definition. Politiker definieras som förtroendevalda. Om teorin är falsk, det första ledet i teorins påstående sant så följer att det andra le-

det måste vara falskt. Definitionen är då väsentligen felaktig. Politiker är följaktligen inte förtroendevalda. Men vad är de då för några?

Jag misstänker att det är vad man brukar kalla för en bra fråga. LORENTZ LYTTKENS

Citaten

Vet ni vad det är för likhet mellan mig och Bill Clinton? Bägge ser vi bra ut. Och vet ni hur vi är olika? Han har fler skandaler, jag har mera sex. Dessutom har aldrig någon av mina kvinnor klagat efteråt.

– Filippinernas president Joseph Estrada i Der Spiegel 46/1998